

Večiereň – modlitba cirkvi

Večiereň je večernou modlitbou cirkvi byzantského obradu. Táto liturgická modlitba je súčasťou časoslova - dennej modlitby cirkvi. Večiereň nie je určená len pre kňazov a mníchov (a celý časoslov ako taký), ale rovnako pre všetkých veriacich. Hodnota takejto modlitby je vyššia než hodnota súkromnej modlitby (napr. ruženca, Ježišovej modlitby, improvizovanej modlitby vlastnými slovami a pod.), pretože na tejto modlitbe má účasť celá cirkev. Pri modlitbe večierne vytváraš spoločenstvo s celou cirkvou osobitným spôsobom. Okrem toho časoslov je pre nás aj vzorom a usmernením, ako má vyzerat' naša osobná modlitba, "vychováva" nás v modlitbe.

Denná modlitba cirkvi v našom byzantsko-slovanskom obrade pozostáva z večierne, povečeria, polnočnice, utierne, prvej, tretej, siestej a deviatej hodinky.¹ Niekedy sa pridáva aj obednica. V liturgickom vnímaní sa deň začína večerom; večiereň by sa mala správne začínať pri západe slnka.

Večierňou sa teda začína liturgický deň. Preto jej prvým motívom je začiatok sveta a človeka. Je chválou krásneho Božieho diela stvorenia, ktorým sa začali naše dejiny. Úvodný 103. žalm je oslavou Boha Stvoriteľa, ktorý tak nádherne a úžasne stvoril všetko – vrchy, lesy, zvieratá, vesmírne telesá i človeka. Ospevuje stav ešte pred prvým hriechom a porušením rajskej harmónie. Po veľkej (mirnej) ekténii, nádherných prosbách, ktoré nezabúdajú na nikoho a na nič, nasleduje cyklické čítanie žalmov - tzv. katisma.² Dnes sa praktizuje skoro výlučne v monastieroch. Vo farských chrámoch z katismy ostal len spev *Blažený muž*: v sobotu večer a pred sviatkami,³ v monastieroch sa berú celé katismy každý deň. Po malej ekténii spievame verše žalmu 140 - *Pane, ja volám k tebe: a Moja modlitba nech sa vznáša*: Je to úpenlivé volanie človeka, ktorý zhrešil a bol vyhnaný z raja. Potom sa spievajú stichiry – krátke oslavné, kajúce, prosebné a ďakovné spevy o sviatku alebo svätcovi daného dňa. Stichiry sa spievajú pomedzi verše určených žalmov (141, 129 a 116).

Ak je veľká večiereň, počas poslednej stichiry sa koná tzv. vchod, slávnostný sprievod s kadidlom a sviecou. Slnko, prirodzené svetlo, síce zašlo, ale Kristus, pravé a večné svetlo našich srdc, je stále s nami. S týmto obradom je zviazaný aj hymnus *Svetlo tiché - Svite tichij*,⁴ jedna z najstarších dochovaných kresťanských modlitieb. Ňou oslavujeme Krista ako pravé Svetlo pre celý svet, pre náš život, ako Svetlo, ktoré dáva svetu pokoj a spasu. Pôvod tohto obradu je pohanský; pohania konali každodenný obrad vďakyvdávania za svetlo. My, kresťania, každý večer ďakujeme za Pravé Svetlo – Krista, ktorého Otec poslal na svet, aby sme nežili v duchovnej temnote. V liturgických textoch sa Kristus často označuje ako Slnko spravodlivosti.

Prokimen je krátkym spevom zo žalmu, spravidla uvádza čítanie z Písma. Na všednodennej večierni sa v súčasnosti čítania nečítajú, na veľkej večierni sa čítajú spravidla tri, a to zo Starej zmluvy (nazývajú sa parémie).⁵ Potom nasleduje hymnus *Ráč nás, Pane: - Spodóbi, Hóspodi*: Je to oslava a zároveň prosba o vytrvanie, prosíme o silu na jeden večer, krátku chvíľu, nie do ďalekej budúcnosti. Prositel'ná ekténia dopĺňa úvodné prosby mirnej ekténie - je zameraná skôr na osobné potreby a problémy modliacich sa - prosíme za anjela ochrancu, za odpustenie a oslobodenie od hriechov, ktoré nás zväzujú, za všetko potrebné a užitočné pre naše duše, za dar kajúcnosti, dobrú smrť a milosrdný súd.

Na veľké sviatky nasleduje *litija*. Pôvodne to bol liturgický sprievod z jedného chrámu do druhého, počas ktorého sa spievali rôzne hymny, stichiry a prosby s mnohonásobným *Pane, zmiluj sa*. Dnes sa počas litije zvykne vyjsť len do predsiene alebo strediu chrámu, ale spievanie stichír a prosby (tzv. litijná ekténia) ostali. V ekténii i modlitbe na sklonenie hláv sa spomínajú mená mnohých svätých, aby sme si uvedomili, že spolu s nimi tvoríme jednu cirkev, jedno spoločenstvo, a zároveň ich prosíme o príhovor.

Ďalšia séria stichír sa nazýva *stichiry na stichovni* (po slovensky väčšinou *veršové slohy*). Podobne ako pri prvých stichirách, aj pri týchto sa spievajú verše zo žalmov, verše sú však vyberané podľa sviatkov - spravidla zo žalmov, ktoré so sviatkom nejakou súvisia. Vo všedný deň sa spievajú verše žalmu 122.

Schyl'uje sa k záveru, čo naznačuje aj Symeonov hymnus *Teraz prepustiš, Pane, svojho služobníka: - Nýni otpuščajesi*: z Lukášovho evanjelia (2, 29-32). Celá večiereň sprítomňuje akoby putovanie a očakávanie Starej zmluvy a tu, pri Symeonovi, je jej prechod do zmluvy Novej. Opäť je tu motív Krista-Svetla (na osvietenie pohanov), ktoré Symeon spoznal a s vďakou veebil.

Nasledujú tropáre. Tropár je krátkym oslavným vyjadrením hlavnej myšlienky sviatku či zhrnutím života a zázrakov nejakého svätca.

Ak sa slávi večiereň s litijou, nasleduje požehnanie chlebov, pšenice, vína a oleja. Tým sa zvýrazňuje, že Božie požehnanie a posvätenie zostupuje aj na hmotné dary, plody zeme. Dary sa potom na druhý deň pri utierni alebo po liturgii rozdeľujú veriacim.⁶

Večiereň, modlitba cirkvi, je postavená na Písme, najmä na žalmoch. Predstavuje nám mnoho starozmluvných predobrazov Krista-Vykupiteľa, sprítomňuje očakávania Izraela, stvorenie, odlúčenie človeka po prvom hriechu a opätovné hľadanie Boha. Najmä vo všednodenných večierňach je mnoho kajúcich textov. Skoro všetky liturgické texty v našom obrade sú buď poskladané z citátov z Písma alebo sú parafrázou biblických textov. Najlepší spôsob, ako spoznať a pochopiť večiereň, je pravidelne sa ju modliť.

Vrcholom modlitebného života je svätá božská liturgia. V horách a ani v duchovnom živote sa však nedá chodiť len po vrcholoch, napokon bolo by to fádne; preto je potrebné mať účasť aj na iných liturgických modlitbách ako len na božskej liturgii. Cirkev nám ponúka pestrosť modlitieb a je pre náš duchovný osov, aby sme z tejto ponuky prijímali nielen božskú liturgiu.

αὐδριοϋ

¹ Často sa používa aj cirkevnoslovanský termín – prvý, tretí, siesty, deviaty čas.

² Celá Kniha žalmov je podelená na 20 približne rovnakých častí - tzv. katismami. Každá katisma je rozdelená ešte na tri menšie časti - antifóny. Na katismy podelený žaltár sa potom celý prečíta za jeden týždeň (pri modlitbe kompletného časoslova - napr. v monastieroch). Katismy sa totiž čítajú aj na utierni. Názov dostali podľa gréckeho katizein (sedieť), pretože počas ich čítania sa sedí.

³ Celá katisma sa zvykne niekde vo farských chrámoch čítať na liturgii vopredposvätených darov.

⁴ Presnejší preklad gréckeho Φῶς ἱλαρὸν by bol *Svetlo radostné*:

⁵ Výnimkou je Narodenie Pána, Bohozjavenie a Pascha, keď je čítaní viac. Zriedkavo môžu byť čítania aj z Novej zmluvy.

⁶ U nás sa často toto rozdeľovanie darov a mazanie olejom označuje ako *myrovanie* (z gréckeho το μύρον - voňavý olej), pretože sa pritom udeľuje pomazanie posväteným voňavým olejom.